Roxana ROGOBETE
(Universitatea de Vest din Timişoara)

Scriitori de origine română în spațiul germanofon (C.D. Florescu, A. Veteranyi, D. Ranga, C.M. Florian)

Abstract: (Romanian-born Writers in German-Language Space (C.D. Florescu, A. Veteranyi, D. Ranga, C.M. Florian)) The debates regarding the literary canon have dealt, during time, with the aspect of migration, which sometimes brought difficulties in situating authors in a certain national canon. The present study focuses on Romanian-born writers established as German-language authors in German-speaking areas after 1990. The most successful of them, Cătălin Dorian Florescu, accepted all his reading by the Swiss critics, gathering different classifications such as „Romanian-born German writer", „Romanian-born European writer in German language", „Romanian-born Swiss author", the last one being used in the last years. Aglaja Veteranyi and Dana Ranga (much less known in Romania) performed not only literature, but also other arts, while Claudiu M. Florian is the only author who re-writes his texts in Romanian. The paper will therefore analyze elements that can argue these authors' framing within the contemporary German-language literature, while they can also stand for the Romanian culture.

Keywords: German-language literature, migration, migration literature, literary canon, contemporary literature

Rezumat: Discuțiile legate de canonul literar s-au lovit, de-a lungul timpului, de aspectul migrației, care a presupus uneori dificultăți în ceea ce privește situarea unor scriitori într-un canon național sau altul. Prezenta comunicare se va focaliza asupra unor scriitori de origine română afirmați ca autori de limbă germană în spațiul germanofon după 1990. Cel mai de succes dintre ei, Cătălin Dorian Florescu, s-a pliat pe receptarea primită în Elveția, trecând prin calificări de la „scriitor român de limbă germană", „scriitor european de origine română și de limbă germană", la „scriitor elvețian de origine română", cu care a fost „canonizat" în ultimii ani. Aglaja Veteranyi și Dana Ranga (mult mai puțin cunoscută în România) se manifestă nu numai în literatură, ci și în alte arte, în timp ce Claudiu M. Florian este singurul dintre autorii menționați care își rescrie textele și în limba română. Lucrarea va analiza, așadar, factorii care pot argumenta încadrarea acestor scriitori în literatura contemporană de limbă germană, dar care păstrează, la nivel textual sau de receptare, coloratura spațiului românesc.

Cuvinte-cheie: literatură de limbă germană, migrație, literatură migrantă, canon literar, literatură contemporană

Preambul

Demersul de față face parte dintr-un studiu mai amplu, în care cercetăm premiul literar intitulat Adelbert-von-Chamisso, acordat în perioada 1985-2017 de către Robert-Bosch-Stiftung, sprijinit pentru o perioadă de Institut Deutsch als Fremdsprache din cadrul Ludwig-Maximilians-Universität München și Bayerische Akademie der Schönen Künste. Inițial, premiul a fost conceput pentru autori de origine străină care aleg sau sunt nevoiți să migreze în spațiul germanofon și nu scriu în limba maternă, ci în limba germană. Însă în cei 33 de ani de existență se pot remarca destule inconsecvențe în acordarea premiului, așa că ne punem problema validității acestuia, dar și a scopului acestei forme de „instituționalizare" a unor autori, de conturare a unui eventual canon literar, chiar dacă acest „canon al literaturii migrante" este acuzat de

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

faptul că „marginalizează”, de fapt, scriitorii.

Este clar, prin urmare, că avem de a face cu un canon al literaturii de limbă germană, nu cu un canon al literaturii *germane*, pentru că sunt vizați autori din întreg spațiul germanofon (Germania – de fapt, „cele două Germanii” –, Elveția și Austria). Dintre autorii (proveniți de pe teritoriul românesc) care au avut vizibilitate în acest spațiu după 1990 și au scris în germană am selectat patru nume: Cătălin Dorian Florescu, Aglaja Veteranyi, Dana Ranga și Claudiu M. Florian. Primii trei au fost menționați în cadrul premiului Chamisso; ultimul a primit premiul Uniunii Europene pentru Literatură în 2016. L-am ales pe Florian pentru că ni s-a părut un bun contra-exemplu, el fiind vorbitor nativ de germană. Ne interesează, în cazul acestor autori, modul în care aceştia pot fi incluşi într-o literatură națională, în speță română, sau doar în cadrul literaturii de limbă germană, şi criteriile cu care putem opera în cazul lor în modelarea unui canon (lingvistic, spațial sau, mai larg, cultural – vezi Gheorghiță 2014).

Cătălin Dorian Florescu – drumul către scriitorul elvețian Catalin Dorian Florescu.

Cel mai cunoscut dintre cei patru autori amintiți este cu siguranță Cătălin Dorian Florescu, timişorean de origine. Născut în 1967, Cătălin Dorian Florescu se stabileşte în 1982 cu familia în Zürich, parcurs biografic ce poate fi regăsit în romanul *Vremea minunilor*[1]. După o pregătire în psihologie, îşi începe în 2001 cariera de scriitor de limbă germană. Textele sale sunt, parțial, literaturizarea unor istorii personale, care aparțin sau nu autorului, căci fiecare roman al său aduce mai degrabă o muncă de cercetare decât de construcție a unor noi lumi, așa cum declară în urma unei burse primite despre munca la romanul *Der Mann, der das Glück bringt (Bărbatul care aduce fericirea*, apărut în 2016 și încă netradus): „Ich führte meine Recherchenarbeit am geplanten neuen Roman fort”[2].

Care sunt circumstanțele inițierii unei astfel de activități literare? Problemele de sănătate îl „obligă” să își deschidă drumurile unor explorări ficționale, nu fizice, iar, deși o recunoaşte rar, migrația devine un catalizator:

> „În România n-aş fi devenit niciodată scriitor. Îmi lipseau temele, care mi-au venit prin exil. [...] Emigrația m-a mai format. A fi întotdeauna un altul, un străin, a vorbi limbile cu accent, a căuta să vorbeşti bine, dar întotdeauna să ai un accent care te dă de gol că nu eşti de acolo… Treaba asta de a nu fi acasă niciunde și

1. Informații biografice apar și pe site-ul propriu, http://www.florescu.ch/die-biographie.shtml: „În 1976 avea loc prima călătorie cu tatăl său către Italia şi Statele Unite ale Americii. Întoarcere către România – opt luni mai târziu. În 1982 o nouă călătorie, cu ambii părinți, în Vest. De atunci rezident în Elveția” (trad. noastră). De asemenea, în interviul acordat lui Andrei Crăciun, *Minunata viață a lui Cătălin Dorian Florescu, scriitor*: „Cătălin Dorian Florescu are 47 de ani. S-a născut la Timişoara, iar la nouă ani, bolnav fiind (era până de curând suspect de Charcot-Marie, o boală care atrofiază mușchii şi care nu îi permite să se deplaseze decât cu greutate; de trei-patru ani, diagnosticul a fost însă pus sub semnul întrebării, iar Florescu trăieşte fără să ştie exact care îi e boala), a plecat prima oară din România cu tatăl său, în căutarea unui tratament. S-au întors în Banat, iar Cătălin a susținut cu brio admiterea la liceu. În 1982, familia Florescu a fugit definitiv din țară. S-au stabilit în cele din urmă la Zürich, în Elveția, unde scriitorul trăieşte încă” (Crăciun 2014).

2. Cătălin Dorian Florescu, secțiunea *Die News*, disponibilă online la http://florescu.ch/: „Mi-am continuat cercetarea la noul roman pe care îl plănuiesc.” (trad. noastră).

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

> totuși a fi acasă și a fi onorat și apreciat și acceptat. [...] Lucrurile acestea m-au determinat: boala, emigrația, căutarea unei coerențe în viață, încercarea de a nu mă dezumaniza sau chiar de a mă întoarce atunci când am mers pe drumuri greșite." (Florescu în Crăciun 2014)

În Elveția, C.D. Florescu se confruntă cu apartenența la o dublă minoritate: întâi, la cea lingvistic-etnică, iar apoi la cea a persoanelor cu diferite dizabilități. Modul în care societatea elvețiană gestionează această chestiune însă nu i-a pus niciodată probleme, dimpotrivă. După o perioadă în care publicul încă se întreba dacă volumele apărute în spațiul german sunt traduceri din altă limbă, C.D. Florescu a devenit parte a „deuschschweizer Literatur" (literatură elvețiană de limbă germană) – unde sunt incluși și alți autori precum Aglaja Veteranyi, Dragica Rajčić, Dante Andrea Franzetti, Yusuf Yesilöz (Spoerri 2009, 159). Scriitorul de origine română se bucură de o promovare care nu ține cont de originea est-europeană: „Sunt acceptat 100%. Pot să-mi spun părerea, sunt împins înainte de forurile culturale, sunt promovat, sunt citit" (Florescu în Crăciun 2014). Chiar dacă, la nivel global, discriminările încă există, din punct de vedere cultural, multiculturalitatea statului obligă la o vizibilitate echidistantă, care lasă numai publicul să își stabilească preferințele.

Alegerea limbii germane pare a fi o urmare firească a parcursului biografic, dar și o chestiune de circumstanță:

> „Am transformat ceea ce sunt în a deveni ceea ce pot. Am devenit vorbitor și scriu în limba germană pentru că pot. Asta a fost primordial, nu a fost o chestie conștientă. Al doilea lucru pe care-l consider o minune e că în Elveția nu am devenit o victimă. Ok. Am ajuns în Elveția, mi-am pierdut limba natală așa că nu-mi mai urmăresc pasiunea, o las, că doar are de-a face cu limba. Nu e ca pictura, pe care o poți face oriunde. Dar eu n-am gândit niciodată așa. Întotdeauna am avut o gândire optimistă asupra mea pentru că eu trebuie să fiu optimist. Nu-mi pot permite să nu fiu. Dacă aș fi pesimist nu aș mai face doi pași afară din Zürich" (Florescu în Mixich 2010).

Primul volum publicat, *Wunderzeit* sau *Vremea minunilor*, începe la granița dintre România și Iugoslavia („in diesem geographischen Niemandsland", Spoerri 2009, 159): personajul Alin Teodorescu rememorează viața sub dictatură, plecarea în Italia cu tatăl, apoi în America, întoarcerea în România și actuala încercare de a fugi definitiv din România. Pendulările protagonistului par că sunt inițial provocate de boala Charcot-Marie – care a fost suspectată (până de curând) de medici și în realitate, în cazul autorului:

> „Mi-am început cariera literară acum 12 ani, cu un roman autobiografic, intitulat «Vremea Minunilor». Povesteam despre o copilărie socialistă, despre odiseea unui tată împreună cu fiul său prin lume, în căutarea unei vieți mai bune. Totul era inspirat din biografia mea. O familie care încearcă să fugă din dictatură" (Florescu în Ghiță 2013).

Dacă în acest prim roman avem de a face cu plecarea din România, cel de al

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

doilea, *Drumul scurt spre casă* (*Der kurze Weg nach Hause*) readuce personaje în spațiul aparent cunoscut, natal. Ovidiu se întoarce împreună cu Luca în locul de unde fugise cu nouă ani în urmă, în 1982, în Timișoara, iar ulterior călătorește la Mangalia. Reîntoarcerea în țară provoacă o confuzie identitară: „Oriunde aș fi fost, eram recunoscut ca străin" (Florescu 2006, 232). Mirosul de „acasă" este și aici prezent, ca pentru Alin (din primul roman discutat), dar ia alte „forme": „Ciudat că gunoiul putea să miroasă a ceea ce pentru mine însemna acasă" (*Ibidem*, 243). De la asemănarea cu *Vrăjitorul din Oz* făcută de Luca, la „succesul mondial" din 1939, *Pe aripile vântului*, totul este familiar și străin, Ovidiu se întoarce într-un *remake* al filmului românesc trăit în copilărie și adolescență.

Următoarele romane, deși având un nucleu narativ provenit din realitate, nu urmăresc propria biografie a lui C.D. Florescu:

> „«Vremea minunilor» şi «Drumul scurt spre casă», primele două, sunt romane cu tentă biografică. Pentru «Maseurul orb» şi «Zaira» m-au inspirat viețile personajelor reale, aşa cum mi-au fost povestite de acestea, fiind însă viziuni proprii cu totul literare asupra vieții. În «Jacob se hotărăşte să iubească» nu există decât satul şvăbesc în care se naşte băiatul Jacob, un sat din câmpia bănățeană" (Florescu în Ghiță 2013).

Toate aceste texte însă parcă revin, circular, la spațiul Banatului, iar niciunul nu se focalizează asupra actualului mediu al autorului, ceea ce corespunde și cu diversificarea tematică a autorilor Chamisso ce publică după 2000, dar confirmă și ancorarea lui C.D. Florescu în arealul cultural românesc:

> „Dacă mă dedic aşa de mult acestor meleaguri, este poate pentru că au rămas încă magice din timpul copilăriei. Poate caut încă timpurile trecute pentru a le recupera pentru prezent. Sau poate este chiar mult mai simplu şi mai banal: în Timişoara trăiesc prietenii, informatorii mei, care îmi atrag atenţia asupra existenţei unor poveşti şi personaje despre care trebuie scris, precum maseurul orb sau Zaira. Sau un sat precum acela al lui Jacob.
>
> Dar nu este o regulă să rămân la Banat. În romanul următor voi încerca să leg New Yorkul cu Delta Dunării. Ştiu, par lucruri foarte diferite şi totuşi mă aventurez" (*Ibidem*).

Aşa cum anunță în acest interviu, ultimul roman publicat, *Der Mann, der das Glück bringt* – încă netradus în limba română (*Bărbatul care aduce fericirea*), se desfășoară pe două planuri: fiecare dintre cele două personaje, Elena și Ray, povestește episoade din propriul parcurs biografic. Călătoria este prezentă și aici, căci Elena este fiica unui pescar din Delta Dunării, venită să aducă cenușa mamei ei în America. Ca în toate textele, importantă este o poveste a vieții:

> „[A]sta facem noi aici de fapt: povestim despre existenţa umană clar şi direct, fără să mai facem experimente postmoderniste şi codificate, cum s-au practicat mult timp în est. Experimente care îşi au importanţa lor în istoria literaturii, dar care deseori au pus egoul scriitorului în centru şi au uitat să mai povestească" (*Ibidem*).

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

Povestea este cea care trece de bariere (dar şi textul, în acest caz): „Acela care cu puţin timp înainte era japonez, român sau german devine deodată suflet, simţire, gând. Literatura transcende graniţele” (*Ibidem*). *Povestea* este cea care fluidizează existența în literatură, astfel încât a discerne între realitate şi ficțiune este superfluu pentru autorul care pledează pentru autenticitatea textului:

> „Înţeleg curiozitatea cititorilor de a destrăma realitatea de ficţiune, dar eu ca scriitor nu am văzut lucrurile aşa. Eu a trebuit să creez o a treia lume. Zaira mea este definiţia mea asupra vieţii ei, nu este în niciun caz adevărul. E o minciună adevărată sau un adevăr mincinos. Cu toţii ne ficţionalizăm viaţa cum vrem, sperând să fie dreaptă şi bună în ochii celorlalţi. Scriitorul minte oficial şi mai scrie şi cărţi. Un text îşi are adevărul în logica lui interioară, care nu are nimic de-a face cu adevărul sau cu ficţiunea. Dacă este o minciună spusă bine, textul are autenticitate” (Florescu în Bălulescu 2010).

Cătălin Dorian Florescu nu scrie în mod explicit pentru publicul român şi nu îşi pune problema întoarcerii în România: „Problema plecării e că mi-aş pierde publicul german, pentru care scriu eu, în limba germană. Şi mai important decât locul în care să mă întorc este să am grijă de creaţia mea” (*Ibidem*). Autorul refuză, în acelaşi timp, etichetarea ca migrant:

> „Eu sunt un fel de gospodină literară, trebuie de două sau trei ori să accentuez că sunt scriitor de limbă germană şi că nu vreau să fiu migrant, şi că am şters praful de pe literatura germană destul de prăfuită. Şi că nu sunt migrantul pe care să îl invite să vorbească despre migraţie, ceea ce se şi întâmplă uneori” (*Ibidem*).

În cazul lui Florescu, putem considera că poate fi valorificat ca autor de limbă germană, a fost deja „canonizat” ca autor elveţian, dar evocarea spațiului românesc nu poate șterge biograficul şi migrația, pentru că se corelează cu acestea. Aşa încât, în cazul său, a-l vedea ca pe un scriitor român, a-l include în literatura română este mai degrabă rezultatul tendinţei unei literaturi „minore” de a acumula prestigiu prin autorii de succes pe care i-a „exportat”. Deşi porneşte mereu de la aspecte individuale, Florescu extinde, mai ales prin ultimele romane, călătoria pe care cititorul trebuie să o facă prin intermediul literaturii. Putem vorbi aşadar despre o literatură a migrației, o literatură care evocă şi migrația, chiar dacă Florescu refuză să fie considerat autor migrant.

Aglaja Veteranyi şi paradoxul străinătăților

Dacă la Florescu există mereu un fir narativ ce poate fi urmărit destul de uşor, pentru că el este mereu atent să fie accesibil cititorului, Aglaja Veteranyi (altă scriitoare de origine română inclusă în „lista Chamisso”) presupune o lectură mult mai sinuoasă, cu imagini mult mai pregnante. Veteranyi se naşte la Bucureşti în 1962, într-o familie de artişti de circ, având şi origini maghiare. În 1977 se stabileşte în cele din urmă în Elveția, unde rămâne activă în sfera teatrului. Învaţă singură germana şi în 1999 publică *Ein Totentanz: Geschenke* (*Daruri. Un dans al morţii*) şi *Warum das Kind in der Polenta kocht* (*De ce fierbe copilul în mămăligă*, tradus în 2002 în română). Acest ultim text

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

amintit dezvăluie viaţa de circ şi familia „disfuncţională” a personajului narator (care, spune şi autoarea, nu trebuie citită ca o autobiografie). De asemenea, se sugerează mereu distincţia dintre „aici”, în străinătate, şi „acasă”, de unde şi posibilitatea de a vorbi despre migraţie în cazul acestui roman. Străinătatea, deşi suplineşte anumite lipsuri materiale („Aici trăim ca în paradis”, Vetaranyi 2002, 33), nu înseamnă evitarea oricărui pericol, de care copila este conştientă („Dar şi străinii ne vor răul. [...] Mama nu are încredere în nimeni”, *Ibidem*, 27).

Referinţele la România, spaţiul natal, nu sunt pozitive dacă nu sunt asociate cu familia, mai degrabă cu sentimentul de siguranţă: „Acasă oamenii n-au voie să gândească liber nici măcar în somn.” (*Ibidem*, 27). Figura lui Ceauşescu este demonizată explicit: „Dictatorul a înconjurat România cu sârmă ghimpată” (*Ibidem*, 34). Interesantă este asocierea care apare şi la Florescu, a unui „acasă” cu un miros specific: „Îmi cunosc ţara după miros. Miroase ca mâncarea mamei. Tata spune că ne amintim pretutindeni mirosul ţării noastre, dar nu-l recunoaştem decât atunci când suntem foarte departe.” (*Ibidem*, 10). Vinetele coapte ale mamei devin markerul care volatilizează spaţiul geografic şi îl transformă într-un spaţiul al emoţiei, al căldurii mamei. Bagajul divers (din punct de vedere cultural) este marcat tot de aspectul culinar, când sunt enumerate mâncărurile sau alimentele pe care le-ar consuma cu plăcere: de la „piftie de porc cu usturoi”, „mămăligă cu sare şi unt”, „untură cu jumări”, la „salam unguresc”, „gulaş cu ceapă crudă”, „colivă pentru morţi, ornată cu bomboane” (cu pregătirea colivei începe şi *Raftul cu ultimele suflări – Das Regal der letzten Atemzüge*), până la „ciuingam cu surprize” (*Ibidem*, 13-14). În acelaşi timp, fragmentele legate de limba maternă dezvăluie originea multiculturală:

> „Tata are altă limbă maternă decât noi, chiar şi în ţara noastră a fost un străin. El face parte dintre ceilalţi, spune mama.[...]
> Limba lui maternă sună ca slănina cu boia şi smântână. Mie îmi place, dar el n-are voie să mă înveţe s-o vorbesc.
> Tata e originar dintr-o provincie din România, cred că de aceea e aşa furios, pentru că noi venim din capitală” (*Ibidem*, 49).

Există de fapt un paradox al străinătăţilor, care rămân constante (ca o sumă constantă a străinătăţilor?): iniţial străinătatea înseamnă plecarea din România, pendularea prin diferite ţări cu circul, stabilirea în Elveţia („Avem un paşaport de emigrant.”, *Ibidem*, 62), dar şi tatăl este un străin care trăieşte în România. Apoi, la despărţirea fetelor de mamă pentru a rămâne la internat, copiilor li se spune că părinţii lor nu pot veni în vizită pentru că „sunt în străinătate” (*Ibidem*, 91), moment în care vocea copilei întreabă: „Câte străinătăţi există?”. Fricile nu sunt puţine: teama de tatăl incestuos, teama de străini, teama de moarte (a părinţilor, în contextul numerelor de circ), frica de a fi sedusă ori otrăvită în internat, frica de viol etc. Singurul antidot este povestea copilului care fierbe în mămăligă, la rândul ei cu rezonanţe coşmareşti. În fond, volumul dezvăluie un univers sumbru, al circului grotesc-comic, în care râsul şi plânsul nu pot fi diferenţiate. Este spaţiul în care incestul, violenţa, lipsurile materiale, alcoolul ameninţă permanent copila. Chiar dacă „străinătatea nu ne transformă. În toate ţările mâncăm cu gura” (*Ibidem*, 17 – în original: „Das Ausland verändert uns nicht, überall

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

essen wir mit den Händen", Veteranyi 1999, 49), toate experienţele traumatizante duc la destrămarea sinelui: „Am sentimentul că mă fărâmiţez." (Vetaranyi 2002, 135). Singurul cămin pe care Veteranyi şi-l declară este limba germană: „Die deutsche Sprache ist meine Heimat." (Veteranyi în Oberholzer). Fără a prefera o cultură sau alta, autoarea îşi asumă străinătatea drept condiţie a existenţei, indiferent de geografii (spaţiale ori lingvistice), aşa cum declară într-un interviu acordat Rodicăi Binder: „Dacă scriu în germană, ea este (caută cuvântul)... «fremd», este pentru mine o limbă străină, dar şi româna este o limbă străină, aceasta este problema mea interioară. Eu cred însă că noi toţi suntem în această lume «în străinătate»" (în Binder 2002, 193[3]).

Dana Ranga şi imponderabilitatea limbilor

În ceea ce o priveşte pe Dana Ranga, sponsorizată de fundaţia Bosch în 2014, ne putem exprima scepticismul în legătură cu acordarea premiului Chamisso. Este născută la Bucureşti, tatăl este român, dar mama de origine germană, astfel încât va învăţa ambele limbi, plusând ulterior şi cu engleza, astfel încât va ajunge să scrie poezii în toate cele trei limbi în diferite reviste: *România literară*, *Tribuna*, *Contrafort*, *Exquisite Corpse* (SUA), *Trafika* (SUA), *Clouds Magazine* (SUA), *die horen* (Germania), *orte* (Elveţia). Volumele pe care le publică sunt *Stop (din pauzele lui Sisif)*, la Cluj în 2005; *Wasserbuch* în 2011 şi *Hauthaus* în 2016. A regizat câteva documentare despre astronauţi (Story Musgrave,Valeri Polyakov, Jean-François Clervoy). Interesul acesta poate fi conectat cu modul în care „pluteşte", „navighează" printre limbi:

> „Ich bin Kosmonautin«, hat Dana Ranga 2012 auf einer Konferenz des Berliner Literaturhauses Lettretage über zwischen den Sprachen vagabundierende Autoren bekannt: »Und nicht nur, weil ich auf der Kosmonautenstraße geboren wurde. Die Literatur ist meine Wurzel, mein Land, mein Zuhause. Ich liebe es, die Sprachen zu wechseln, denn das aktiviert mein Gehirn. So kann ich überhaupt denken" (Dotzauer 2014, 13).

Senzaţia de imponderabilitate presupune evitarea oricăror constrângeri de a alege o limbă sau alta: asta ar însemna să fie legată de un anumit idiom, nu vrea să se simtă „atrasă" ca de o forţă a gravitaţiei. Singura „rădăcină", singurul cămin este literatura. Mediul acvatic îi dă aceeaşi posibilitate de a pluti precum cosmosul, de unde şi volumul *Wasserbuch*. În volumul scris în limba română – *Stop (din pauzele lui Sisif)* – domină imagini legate de familie, moarte ori mare, stop-cadre dintr-un cotidian marcat uneori de clişee şi automatisme. Având în vedere că Dana Ranga are o educaţie bilingvă, că scrie în română şi germană (chiar dacă nu a mai publicat nimic recent în română), nu se poate spune că germana este o limbă străină pentru ea (*Deutsch als Fremdsprache*), astfel încât menţionarea ei în cadrul „listei Chamisso" nu ne pare justificată, pentru că nici tematic nu are vreun contact cu migraţia.

3. De altfel, Rodica Binder aminteşte în acest studiu şi de modul în care literatura din spaţiul germanofon este îmbogăţită de scriitorii migranţi, dându-i ca exemple pe Ilija Trojanow, Aglaja Veteranyi şi Terézia Mora, cărora li s-a decernat premiul literar Chamisso.

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

Claudiu M. Florian și jocul rescrierii

Pentru a aduce un contra-exemplu, ne vom referi şi la un autor de limbă germană ce provine din spațiul românesc, dar pe care nu îl putem include în „lista Chamisso", pentru că germana îi este limbă maternă. Totuși, un scriitor precum Claudiu M. Florian s-a putut afirma în cadrul german mai devreme decât în cel românesc. Prima mențiune vocală în spațiul public românesc legată de Claudiu M. Florian se referă la premiul Uniunii Europene pentru literatură, pe care îl primesc anual în jur de 12-13 scriitori „emergenți" din diferite țări, pentru un anumit volum pe care l-au publicat. Romanul pentru care Florian a fost premiat a apărut destul de repede și în limba română. În germană a fost publicat în 2008 la editura Transit din Berlin, sub titlul *Zweieinhalb Störche. Roman einer Kindheit in Siebenbürgen* (*Două berze şi jumătate. Roman al unei copilării în Transilvania*), iar Cartea Românească l-a publicat în 2012 cu titlul *Vârstele jocului. Strada Cetății*. Este de remarcat faptul că Florian nu „se lasă" tradus; el și-a rescris, de fapt, romanul:

> „La scurtă vreme după apariție am primit oferta din partea cuiva de a-l traduce, respectiva persoană, în limba română. A fost una din acele oferte de care te bucuri că ți se fac, pe care însă te bucuri să le şi refuzi. Am refuzat politicos, atunci, propunerea de traducere, explicând că este o muncă pe care mi-o rezerv exclusiv mie. Pornind la această muncă, m-am convins de ceea ce intuisem dinainte: este mai mult decât o simplă traducere, este în bună măsură o rescriere. M-am găsit în situația paradoxală de a fi *traduttore - traditore*, însă de a nu trăda, de fapt, pe nimeni, fiind vorba tot de mine însumi şi de atmosfera şi sensurile aceleiaşi lumi" (Florian în Țurlea 2012).

Iar alegerea germanei nu vine în urma migrației. Claudiu Mihail Florian provine dintr-o familie sașă din Brașov, în care s-a vorbit limba germană. Întreaga școlaritate și toate studiile sale stau sub semnul acestei limbi, dar și cariera sa în diplomație (fiind atașat cultural la ambasadele din Berna ori Berlin). Florian scrie mai mult din dorința de a conserva imaginea multiculturalității din Transilvania (zona Brașovului în special) pentru următoarea generație, a copiilor săi, care nu mai are contact cu un astfel de melanj. Perspectiva este a copilului (întâlnită des la autorii pe care i-am menționat) care are rude *Îngermania*, țară ce devine un miraj pentru copilul de aproximativ 7 ani. *Vârstele jocului* este, după cum spune autorul, „încercarea de portretizare a confluenţei dintre cinci mentalităţi: ardelenească, oltenească, săsească, regăţeană, vest-germană, patru generaţii: străbunici, bunici, părinţi, copil – prezente sincronic, în acelaşi moment temporal, trei istorii: românească, săsească, germană, două culturi: a românilor şi a saşilor transilvăneni" (*Ibidem*).

Îl putem considera pe Claudiu M. Florian autor de literatură română, datorită criteriului spațial și lingvistic (este născut în România și a scris în limba română), dar, în primul rând, el este un autor de limbă germană din România, așa că l-am include în ceea ce germaniștii numesc *rumäniendeutsche Literatur*, și, mai precis, o literatură de limbă germană a sașilor din Transilvania. Probabil el face parte din „ambele", pentru modul în care fiecare limbă își creează la el o poveste: „Iar astăzi le mângâi pe amândouă cu duioşie, precum ciobanul ardelean din bancul cu oile: «Elea albe, elea-s a mele!» – «Ş-elea negre?» – «Ş-elea negre!»" (*Ibidem*).

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

Concluzii

Prin urmare, considerăm că, în cazul unor autori emigraţi în alte spaţii, canonul literaturii naţionale române îi licitează în special în momentul în care aceştia dobândesc destulă vizibilitate şi succes, astfel încât literatura română poate atrage atenţia prin faptul că i-a „exportat". Altfel, ne este greu să credem că s-a auzit în România suficient de Dana Ranga (pe care o considerăm mai degrabă un autor minor ori de ocazie) sau de Claudiu M. Florian. Dacă avem în vedere criteriul lingvistic, autorii pe care i-am menţionat fac parte din literatura de limbă germană; ultimii doi scriu şi în limba română (sau au scris), iar, la nivel textual, Florescu, Veteranyi şi Florian sunt ancoraţi în spaţiile româneşti. De asemenea, Florescu şi Veteranyi învaţă germana ca limbă străină, deci reprezintă o literatură migrantă (ceilalţi au germana printre limbile materne); totodată, nucleele narative prezente la aceştia şi la Florian se bazează şi pe aspectul migraţiei, deci ar putea fi vorba de *Migrationsliteratur*. Însă clasificările sunt dificil de realizat, pentru că „toate sunt de-mai-multe-feluri" (Florian 2012, 9).

Referinţe bibliografice

Bălulescu, Lavinia. 2010. *Cătălin Dorian Florescu: „Nu e tocmai plăcută viaţa într-o carte poştală"*. 2 aprilie 2010. Disponibil online la adevarul.ro/locale/timisoara/catalin-dorian-florescu-nu-e-tocmai-placuta-viata-intr-o-carte-postala-1_50ada58a7c42d5a66398a337/index.html. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

Binder, Rodica. 2002. *Aglaja Veteranyi: salt mortal de la circ la literatură*. Postfaţă la Aglaja Veteranyi, *De ce fierbe copilul în mămăligă*. Traducere din limba germană de Nora Iuga. Iaşi: Polirom, p. 189-198.

Crăciun, Andrei. 2014. *Minunata viaţă a lui Cătălin Dorian Florescu, scriitor*. Disponibil online pe http://viitorulromaniei.ro/minunata-viata-a-lui-catalin-dorian-florescu-scriitor/. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

Dotzauer, Gregor. 2014. *Die Literatur ist meine Wurzel, mein Land, mein Zuhause*, în „Chamisso Magazine. Viele Kulturen – eine Sprache", März 2014, No. 10, p. 10-13. Disponibil online la http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/downloads/Chamisso_Magazin_10.pdf. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

Florescu, Catalin, Dorian. 2016. *Der Mann, der das Glück bringt*. München: C.H: Beck.

Florescu, Cătălin Dorian. 2005. *Vremea minunilor*. Traducere din limba germană de Adriana Rotaru. Prefaţă de Mircea Mihăieş. Iaşi: Polirom.

Florescu, Cătălin Dorian. 2006. *Drumul scurt spre casă*. Traducere din limba germană de Mariana Bărbulescu. Prefaţă de Marius Chivu. Iaşi: Polirom.

Florian, Claudiu M. 2012. *Vârstele jocului. Strada Cetăţii*. Bucureşti: Cartea Românească.

Gheorghiţă Radu Pavel. 2014. *Străin în ţară străină. Literatura română şi graniţa identitară în proza Hertei Müller şi a lui Andrei Codrescu*. Teză de doctorat. Coordonator: prof. univ. dr. Adriana Babeţi. Timişoara:Universitatea de Vest din Timişoara.

Ghiţă, Oana. 2013. *Interviu – Cătălin Dorian Florescu, laureatul cărţii anului 2011 din Elveţia: Vreau să mă dedic omului prin scris*. 31 mai 2013. Disponibil online pe http://www.mediafax.ro/cultura-media/interviu-catalin-dorian-florescu-laureatul-cartii-anului-2011-din-elvetia-vreau-sa-ma-dedic-omului-prin-scris-10914542. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

http://florescu.ch/. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

http://www.florescu.ch/die-biographie.shtml. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)

Mixich, Vlad. 2010. *Povestea curajosului domn Florescu*. 22 martie 2010. Disponibil online la http://www.hotnews.ro/stiri-esential-7056452-povestea-curajosului-domn-florescu.htm. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

Oberholzer, René. [s.a.] *Meine Heimat ist die deutsche Sprache*. Disponibil online la https://www.literatpro.de/sachliteratur/meine-heimat-ist-die-deutsche-sprache. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

Ranga, Dana. 2005. *Stop (din pauzele lui Sisif)*. Cluj-Napoca: Limes.

Ranga, Dana. 2011. *Wasserbuch*. Berlin: Suhrkamp.

Spoerri, Bettina. 2009. *Der hybride (Kultur-)Raum in den Romanen von Yusuf Yesilöz, Aglaja Veteranyi und Catalin Dorian Florescu*, in Dariusz Komorowski (Hrsg.), *Jenseits von Frisch und Dürrenmatt. Raumgestaltung in der gegenwärtigen Deutschschweizer Literatur*. Würzburg: Königshausen & Neumann, p. 159-166.

Țurlea, Stelian. 2012. *Claudiu M. Florian: «Sunt un migrator între gene şi generaţii»*, în „Ziarul Financiar", 23 martie 2012. Disponibil online la http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/claudiu-m-florian-sunt-un-migrator-intre-gene-si-generatii-de-stelian-turlea-9422497. Accesat ultima dată la 12 noiembrie 2017.

Veteranyi, Aglaja. 1999. *Warum das Kind in der Polenta kocht*. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt (DVA).

Veteranyi, Aglaja. 2002. *De ce fierbe copilul în mămăligă*. Traducere din limba germană de Nora Iuga. Iași: Polirom.

Veteranyi, Aglaja. 2003. *Raftul cu ultimele suflări*. Traducere de Nora Iuga. Cu un cuvânt lămuritor de Werner Löcher-Lawrence și Jens Nielsen. Postfață de Rodica Binder. Iași: Polirom.

BDD-A28950 © 2018 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:23 UTC)